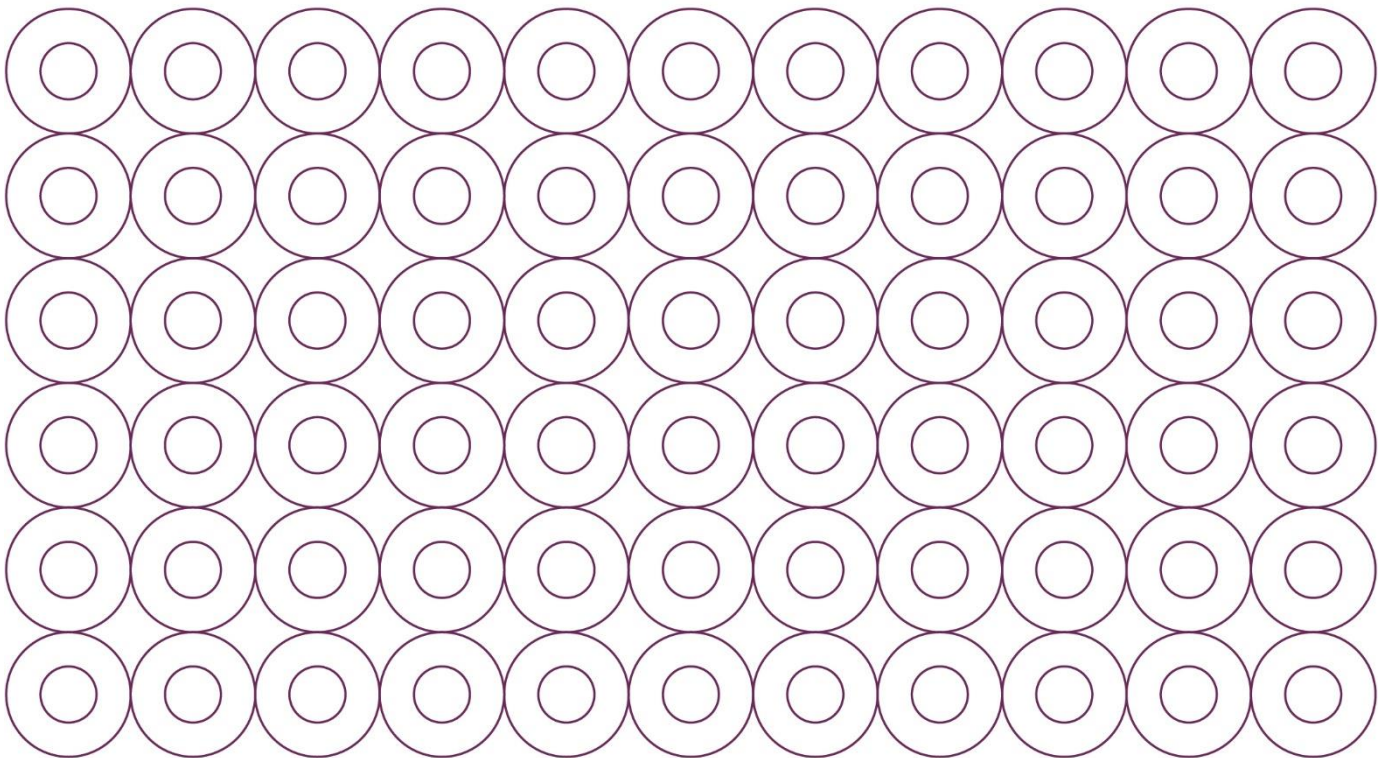

Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2022

En lägesbild av utvecklingen inom komvux

Publikationen finns att ladda ner som kostnadsfri
PDF från Skolverkets webbplats:
www.skolverket.se/publikationer

ISSN: 1103-2421
ISRN: SKOLV-R-2022:13-SE
Diarienummer: 2021:1499

Skolverket, Stockholm 2022

Förord

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om vuxenutbildning som en del av myndighetens referensverksamhet. Dialogerna bidrar till en aktuell bild av kommunal vuxenutbildning (komvux) och utgör ett kunskapsunderlag för såväl Skolverket som andra aktörer.

De regionala dialogerna har genomförts sedan 2009 och har idag ett brett syfte och inkluderar alla delar och aspekter av komvux. En samlad översikt av det som diskuterats i samband med dialogerna under varje enskilt år har tagits fram sedan 2019, vilket gör denna sammanställning till den fjärde i ordningen. Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer vissa diskussionspunkter. Därför ska dessa rapporter ses som en serie, och hänvisningar kan förekomma till beskrivningar i tidigare sammanställningar.

Komvux har fått en alltmer framträdande roll för kompetensförsörjning och olika målgruppers etablering på den svenska arbetsmarknaden. Samtidigt utvecklas samhället och arbetslivet i snabb takt, vilket ställer nya krav på kunskap och kompetenser hos individerna. Det är tydligt att komvux är en skolform som spänner över flera politikområden, och det finns idag höga förväntningar på verksamheten att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Samtidigt pågår det just nu många förändringar och statliga satsningar rörande komvux. Något som utmärker komvux är att organisatoriska och andra förutsättningar kontinuerligt behöver ses över för att verksamheten ska kunna erbjuda en utbildning i takt med omvärldens och individernas behov.

Mot denna bakgrund fyller denna rapportserie en viktig roll i att bidra till en lägesbild av utvecklingen inom komvux.

Skolverket vill rikta ett stort tack till alla deltagare som har bidragit med sin tid och sina erfarenheter.

Stockholm, 27 september 2022

Anna Westerholm
Avdelningschef

Simon Husberg
Undervisningsråd

Innehåll

Sammanfattning	5
1. Bakgrund – regionala dialoger om vuxenutbildning	7
Dialogernas genomförande och innehåll 2022	8
2. Sammanställning av diskussionerna	9
Sammanställningens förutsättningar, underlag och innehåll	9
Det finns återkommande diskussionsområden som är fortsatt aktuella	10
Förändringar inom komvux	10
Förändringarna upplevs som positiva samtidigt som den höga förändringstakten utmanar.....	10
Nya bestämmelser om urval möjliggör för fler att ta del av utbildning men effekten uteblir i vissa fall.....	12
Det har blivit ett större fokus på komvux som särskild utbildning	14
Förändringar i kurs- och ämnesplaner kräver framförhållning	18
Kommande förändringar	19
Övriga aktuella frågor och diskussionsområden	22
Behov av stöd till elever och elevhälsa inom komvux.....	22
Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktig men utmanande	24
Yrkesutbildning är i fokus.....	25
Efterfrågan på distansutbildning ökar i covid-19-pandemins spår	29
Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik	30
Statsbidrag och finansieringen av komvux är en återkommande fråga	31
Referenser	32

Sammanfattning

Skolverket genomför årligen regionala dialoger om kommunal vuxenutbildning (komvux). I denna sammanställning redogörs för de diskussioner som förts och de röster som kommit till tals i samband med Skolverkets regionala dialoger våren 2022. Deltagare i dialogerna har i huvudsak varit ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt representanter från regioner och Arbetsförmedlingen. Detta år har dialogerna genomförts i något komprimerat format jämfört med tidigare; en halvdag i stället för en heldag.

På grund av covid-19-pandemin har de flesta dialoger genomförts digitalt. Pandemin hade fortsatt påverkan på verksamheterna när dialogerna genomfördes och pandemins effekter kan därför i vissa fall ha betydelse för deltagarnas beskrivningar av olika utmaningar.

Diskussionspunkterna i dialogerna 2022 har i huvudsak utgått från förändringar inom komvux som nyligen införts och förändringar som planeras att införas under de närmaste åren. Utöver detta tillkommer diskussionsfrågor som lyfts av regionerna/samverkansområdena på förhand och under dialogerna. I denna sammanställning berörs därför en rad olika områden inom komvux. Det gäller till exempel övergripande frågor om samverkan, kompetensförsörjning, utmaningar för små kommuner och finansieringen av komvux samt mer verksamhetsnära frågor om till exempel stöd till elever, urvalsregler, elevernas studiefinansiering och organisering av yrkesutbildning eller distansutbildning.

Under dialogerna framkommer att förändringarna inom komvux som särskild utbildning upplevs som positiva och inkluderande och att de har bidragit till att skolformsdelen hamnat alltmer i fokus. Samtidigt finns fortsatt flera hinder för att anordna utbildning inom komvux som särskild utbildning, till exempel elevernas studiefinansiering och att utbildningen är resurskrävande.

Av årets dialoger framgår också att flera övergripande utvecklingsområden från tidigare dialoger är fortsatt aktuella, till exempel utveckling av samverkan, stöd till elever och finansiering av komvux. Samverkan med Arbetsförmedlingen och samverkan med branscher och arbetsgivare har varit extra framträdande områden i årets dialoger.

I de regionala dialogerna 2022 har följande övergripande områden framstått som särskilt viktiga att lyfta fram.

- **Många förändringar är positiva men den höga förändringstakten är en utmaning**

Under årets dialoger har bland annat de förändringar som införts till följd av prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*, och genomförda förändringar inom kurs- och ämnesplaner varit aktuella att diskutera.

Sammantaget upplevs de aktuella förändringarna och satsningarna som positiva av deltagare i dialogerna. Förändringarna möter flera av de behov

som finns och är dessutom efterfrågade. De har även medfört positiva effekter, till exempel att samverkan mellan kommuner utvecklas och att fler får möjlighet att ta del av utbildning inom komvux. Samtidigt finns det flera upplevda utmaningar, inte minst den höga förändringstakten som ibland medför att de förändringar som införs inte fullt ut hinner implementeras och förankras i verksamheterna. En synpunkt som deltagare återkommande lyfter i diskussionerna är vikten av framförhållning, att regeländringar blir kända och att information finns tillgänglig i god tid före införandet. Flera deltagare berättar att de upplever en spretighet när det införs många olika förändringar på kort tid och de efterfrågar därför en helhetssyn.

- **Stora och varierade stödbehov**

I årets dialoger framkommer, precis som under tidigare år, att många elever inom komvux behöver stöd och individuella anpassningar både inför och under sin studietid. Stödinsatserna behöver vara varierade för att möta elevernas behov. Det kan till exempel handla om specialpedagogiska, coachande och motiverande insatser. Under årets dialoger lyfts särskilt en stor grupp elever med kort utbildningsbakgrund som står långt ifrån arbetsmarknaden och som behöver mycket tid och stöd för att kunna tillgodogöra sig utbildningen. Elevernas bristande språkkunskaper återkommer också i diskussionerna, ofta i samband med yrkesutbildning och arbetsgivares efterfrågan.

- **Utveckling av yrkesutbildning och samverkan med arbetslivet**

Komvux har fått en allt viktigare roll i kompetensförsörjningen till arbetslivet. Därför är det naturligt att yrkesutbildning inom komvux är i fokus, och under dialogerna framkommer flera olika aspekter av att organisera och bedriva yrkesutbildning. Deltagare berättar att svårigheter att anordna arbetsplatsförlagt lärande (apl) och bristen på yrkeslärare är bland de största hindren för att anordna yrkesutbildning. Flera deltagare beskriver även att det kan vara svårt att fylla utbildningsplatserna. Ett annat utvecklingsområde som återkommer i diskussionerna är att matcha utbildning och utbud efter arbetsgivares och branschens behov.

Samverkan med arbetslivet framstår som ett viktigt utvecklingsområde, till exempel för att kunna marknadsföra olika yrkesområden, rekrytera elever till utbildningar och anordna apl. I diskussionerna lyfts även svårigheter med att få dem som står långt ifrån arbetsmarknaden anställningsbara.

1. Bakgrund – regionala dialoger om vuxenutbildning

De regionala dialogerna om vuxenutbildning¹ är en del av Skolverkets referensverksamhet². De iakttagelser som görs under dialogerna bidrar till att ge Skolverket en aktuell bild av utvecklingen inom kommunal vuxenutbildning (komvux) och utgör ett underlag för myndighetens fortsatta arbete. Dialogerna genomförs årligen och innehållet varierar från år till år, beroende på vad som är aktuellt inom komvux och vilka pågående uppdrag Skolverket har.

Syftet med dialogerna är att

- få en ökad förståelse för hur komvux och dess skolformsdelar utvecklas genom att ta del av arbetet med bland annat utvecklingsfrågor, samverkan och kvalitetsarbete i kommunerna och regionerna.
- samla information om hur förändringar av regelverk och riktade satsningar från staten påverkar komvux.
- inhämta underlag inför rapportering av olika regeringsuppdrag.
- sprida aktuell information som rör komvux.
- skapa en mötesplats för inbjudna målgrupper och därmed stimulera fortsatta diskussioner, nätverk samt fortsatt utvecklingsarbete i kommunerna och regionerna.

Målgrupperna för dialogerna är ansvariga politiker, chefer och skolledare för komvux samt den lokala Arbetsförmedlingen, regioner/aktörer med regionalt utvecklingsansvar och andra aktörer med utvecklings- och samordningsansvar för vuxenutbildning.

Dialogerna genomförs i samarbete med kommunerna och regionerna. I varje region finns en samordnare som har kontakt med Skolverket om bland annat planering, inbjudan, innehåll och upplägg av dialogerna.³ De regioner som Skolverket möter följer inte alltid gränserna för de formella regionerna eller länen, utan kan till exempel vara funktionella regioner som bygger på upparbetad samverkan och samarbete, eller delregioner.⁴

Genomförandet sker vanligtvis i form av ett dialogmöte som Skolverket håller i, men innehåll och fokus styrs också av vad deltagarna vill diskutera. Dialog och erfarenhetsutbyte är en viktig del och under dagen förekommer flera inslag av

---

¹ Med vuxenutbildning avses kommunal vuxenutbildning (komvux) och samtliga delar inom denna skolform. Även annan vuxenutbildning, som till exempel folkhögskola och yrkeshögskola, kan diskuteras under dialogerna men dessa berörs inte i denna sammanställning om det inte tydligt framgår av texten att det även gäller dessa utbildningsformer.

² Skolverkets referensverksamhet är en del av ett systematiskt arbete med att förvalta, utforma och kontinuerligt utveckla styrdokumentet för komvux.

³ Samordnaren kan ha olika funktioner och roller i olika regioner. Det kan till exempel vara en tjänsteman från region, kommun- eller kommunalförbund eller en rektor eller verksamhetschef från en kommun.

⁴ Se tidigare rapporter för en mer beskrivande bild av de olika samverkansområdena. Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*.

dialog och diskussion, både i mindre grupper och i helgrupp, anpassade efter deltagarna och deras på förhand inskickade önskemål och frågor.

Dialogernas genomförande och innehåll 2022

Under perioden februari–maj 2022 genomfördes 25 dialoger, med cirka 900 deltagare⁵. Antalet deltagare i varje dialog varierade från 20 upp till 100 deltagare. En stor andel av deltagarna var representanter för kommunernas vuxenutbildning. De flesta var rektorer eller andra skolledare, men även förvaltnings- och verksamhetschefer samt lokala politiker deltog i hög utsträckning.⁶ Bland övriga deltagare under dialogerna fanns bland annat representation från regionala aktörer⁷, strateger, utvecklingsledare, samordnare⁸ samt lokala och regionala representanter från Arbetsförmedlingen.

Under planeringen inför dialogerna fick varje region/samverkansområde välja digitalt eller fysiskt genomförande, förutsatt att restriktionerna gällande covid-19-pandemin medgav detta. Dock medförde rådande pandemiläge under januari–februari 2022 att de flesta dialoger blev digitala. Av totalt 25 dialoger genomfördes 5 på plats och övriga 20 digitalt. Detta år har dialogerna även genomförts i något komprimerat format jämfört med tidigare; en halvdag i stället för en heldag.

Oavsett genomförande har dialogerna bestått av både diskussioner i helgrupp och i mindre grupper. En tanke med gruppdiskussionerna har varit att möjliggöra djupare diskussioner och erfarenhetsutbyte mellan deltagarna.

Inför och under dialogerna har ett återkommande önskemål varit att få information om, och att få diskutera, aktuella reformer och regeländringar, statsbidrag samt aktuella utredningar som berör komvux. Dialogerna 2022 utgjorde inget undantag, och de genomfördes dessutom under en period när en rad förändringar precis hade genomförts eller var på väg att genomföras inom komvux. I deltagarnas önskemål och frågor inför dialogerna märktes tydligt att fokus för dialogerna borde vara alla de förändringar som är aktuella. Från Skolverkets sida var också det huvudsakliga syftet med årets dialoger att följa hur kommunerna upplever att det har gått med införandet av de förändringar och regeländringar som nyligen trätt i kraft.⁹ Under dialogerna fick deltagarna även möjlighet att ge inspel till några av Skolverkets pågående regeringsuppdrag.¹⁰

⁵ Det digitala formatet har medfört svårigheter med att precisera noggrann deltagarstatistik. Till exempel har det förekommit att deltagare suttit flera tillsammans, fysiskt på plats i till exempel ett videokonferensrum men har ändå räknats som en deltagare i mötet digitala deltagarlista. Det totala antalet deltagare kan alltså ha varit ett annat än vad som anges ovan.

⁶ Andelen rektorer/chefer är uppskattningsvis ungefär densamma i de flesta dialogerna, medan andelen politiker kan skilja sig åt. I vissa dialoger var en stor andel deltagare politiker, medan i andra var politiker nästan helt frånvarande.

⁷ Detta inkluderar regioner/regionalt utvecklingsansvarig aktör men även roller och funktioner som arbetar över kommungränserna, till exempel samordnare och strateger på kommun- och kommunalförbund.

⁸ Strateger, samordnare och liknande kan representera både regioner och kommuner. I kommunerna tycks samordnare, utbildningsstrateger/utvecklare och liknande funktioner bli allt vanligare.

⁹ I huvudsak avses förändringarna i prop. 2019/20:105, *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*, förändringar inom kurs- och ämnesplaner samt förändringar inom statsbidraget för regionalt yrkesvux, enligt förordningen (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

¹⁰ Deltagarna har via enkätlänkar fått möjlighet att ge inspel på tre pågående regeringsuppdrag från Skolverkets regleringsbrev för 2022: Elevhälsa och stöd till elever inom komvux (punkt 10), inledande kartläggning och validering

2. Sammanställning av diskussionerna

Avsnitten i detta kapitel är i huvudsak en sammanställning av vad som framkom i diskussionerna under dialogerna 2022. Iakttagelserna är samlade under tematiska rubriker. Det första avsnittet, ”Sammanställningens förutsättningar, underlag och innehåll”, beskriver bland annat centrala förutsättningar för denna sammanställning och rekommenderas därför att läsas som bakgrund till övriga avsnitt.

Sammanställningens förutsättningar, underlag och innehåll

Iakttagelserna i denna sammanställning bygger på vad deltagarna valde att lyfta under dialogerna med Skolverket. Deltagarna hade även möjlighet att skicka in noteringar av det som diskuterats under gruppdiskussionerna via ett webbformulär. De två gruppdiskussioner som genomfördes hade olika fokus. Den ena handlade om hur det har gått att införa aktuella förändringar och reformer. Den andra var mer övergripande där deltagarna fick möjlighet till erfarenhetsutbyte om vad de anser vara den största frågan eller utmaningen i sin verksamhet vid diskussionstillfället och därmed mest angelägen att fortsätta utveckla.

Rapporten koncentrerar sig i huvudsak på frågor och synpunkter som har lyfts i flera dialoger och därmed är aktuella för flera verksamheter. Sammanställningen innehåller även citat från enskilda deltagare som Skolverket fångat upp under dialogerna för att ytterligare beskriva och exemplifiera det som lyfts av deltagarna.¹¹

Sammanställningen ska också läsas utifrån den tidpunkt och de förutsättningar som rådde när dialogerna genomfördes. Under och efter dialogernas genomförande har det till exempel tillkommit ytterligare utredningar, propositioner, förordningsändringar och riksdagsbeslut som berör komvux.¹² Covid-19-pandemin hade fortsatt påverkan på verksamheterna när dialogerna genomfördes. De regionala dialogerna har dock inte specifikt följt pandemins effekter, men vissa effekter har ibland lyfts av deltagare och kan även ha betydelse för deltagarnas beskrivningar av olika utmaningar.¹³

---

inklusive fördjupad kartläggning inom komvux (punkt 16) och språkträning för anställda inom välfärden (punkt 17). Medskick från deltagarna till dessa tre uppdrag redovisas inte i denna sammanställning utan tas om han inom ramen för respektive uppdrag.

¹¹ Citaten är hämtade från dialogernas minnesanteckningar och de svar som skickats in via webbformulär under gruppdiskussionerna.

¹² Se avsnittet ”Kommande förändringar” för några exempel på detta.

¹³ Skolverket följer specifikt pandemins effekter på komvux på andra sätt. Se till exempel Skolverket (2021): *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – Tema kommunal vuxenutbildning* och Skolverket (2021): *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Komvux*.

Det finns återkommande diskussionsområden som är fortsatt aktuella

Eftersom dialogerna genomförs årligen återkommer flera diskussionsområden från tidigare dialoger. Denna rapport ska ses som en del av en rapportserie. De områden som i denna rapport fått egna avsnitt är i huvudsak sådana områden där det tillkommit ny aktuell information eller där diskussionerna kring dessa områden varit särskilt framträdande under årets dialoger.

Därför kommer också vissa av årets diskussionsområden enbart att beröras kort, och hänvisningar till utförligare beskrivningar i tidigare rapporter förekommer. Inom vissa områden överensstämmer det som framkommit under årets dialoger helt med vad som lyfts i tidigare sammanställningar och kan därför ha utelämnats.¹⁴ Det innebär dock inte att dessa områden inte är fortsatt aktuella.

Förändringar inom komvux

Det finns idag höga förväntningar på komvux förmåga att snabbt kunna ställa om efter individens, samhällets och arbetsmarknadens behov och utveckling. Under de senaste åren har flera förändringar och reformer präglat komvux. Inför årets dialoger har de förändringar som införts under perioden 2020–2022 till följd av propositionen *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*¹⁵ samt genomförda förändringar inom kurs- och ämnesplaner varit mest aktuella. Dialogerna under 2022 har därför i huvudsak använts för att fånga upp hur kommunerna upplever att det har gått med införandet av dessa bestämmelser.

Förändringarna upplevs som positiva samtidigt som den höga förändringstakten utmanar

Generellt beskriver deltagarna förändringarna som positiva och att de på många sätt speglar de behov som finns och efterfrågats. Något som i sammanhanget lyfts är även positiva följd effekter av de statliga satsningar som genomförs. Det gäller till exempel en ökad samverkan mellan kommunerna och att förvaltning och ansvariga politiker i kommunerna ökat sitt fokus på komvux. Samtidigt lyfts problematik med den höga förändringstakten och kommunernas finansiering av utbildningen.

Flera deltagare uttrycker ett behov av helhetssyn, det vill säga att förändringarna hänger ihop och att förväntningarna är tydliga. Detta är särskilt viktigt när förändringarna är många, förändringstakten är hög och flera aktörer och politikområden är inblandade. Flera deltagare beskriver att det kan vara svårt att hänga med i alla förändringar och förankra dessa i verksamheten. Det upplevs

---

¹⁴ Det handlar till exempel om systematiskt kvalitetsarbete, kommunernas organisation av komvux och utbildning på entreprenad.

¹⁵ Prop. 2019/20:105 *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*. Då flera förändringar infördes 2020–2022 finns beskrivningar även i förra årets sammanställning, se Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*.

samtidigt att kraven och förväntningarna på komvux är stora. Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

Helheten – det kommer nya saker både uppifrån och nerifrån, [det blir en] spretighet i det komplexa uppdraget och det föränderliga uppdraget. Det gäller att vara snabbfotad, man har fokus på många olika saker och kortsiktigheten innebär att man aldrig blir riktigt bra på någonting.

[Det är en] hög komplexitet i alla förändringar, mycket på en gång och det är lätt att missa saker. Det flyter bra, förvånansvärt bra, med tanke på omständigheterna.

Positivt att komvux har hamnat i fokus och att så många positiva förändringar sker. [Det är dock] svårt att nå upp till de krav som omgivningen förväntar sig att nyanlända/nysvenskar ska ha i språkkunskaper och vara anställningsbara. Hur vi än gör och hur mycket insatser vi än gör är det aldrig tillräckligt.

De utökade målen för komvux om kompetensförsörjning¹⁶ upplevs som mycket positiva och underlättar arbete och samverkan i flera kommuner. Samtidigt lyfter flera deltagare att det starka arbetsmarknadsperspektivet och fokus på yrkesutbildning gör att andra delar av komvux riskerar att tappas bort. Ett par deltagare uttrycker det på följande sätt:

Vi måste värna och stärka vuxenutbildningens bidrag. Vi får inte bli en ren arbetsmarknadsåtgärd. Det här med att snabbt gå genom utbildningssystemet – speciellt för de med kort utbildningsbakgrund – det tar tid att lära sig ett språk.

Det är mycket fokus på yrkesutbildning, det är lätt att glömma läroplanen och vad det står i den. När Arbetsförmedlingen drar sig tillbaka blir komvux den nya arbetsmarknadsutbildningen. Men många elever är inte där utan befinner sig på grundläggande nivåer och har en lång väg kvar till arbete.

Flera deltagare lyfter vikten av framförhållning och behov av att få information för att hinna implementera förändringar innan de träder i kraft. En svårighet som beskrivs är till exempel att kunna ställa om när många förändringar kommer i snabb takt, i synnerhet om utbildningen bedrivs på entreprenad och är reglerad i avtal. En annan sak som återkommer i diskussionerna, både under årets och tidigare dialoger, är utmaningar för små kommuner med begränsade resurser att hantera dessa förändringar. Även finansieringen av komvux är ett återkommande område som tas upp i sammanhanget. Följande citat visar hur några deltagare uttrycker och exemplifierar detta:

[Jag har en] känsla av att de nya lagförslagen inte riktigt är anpassade efter att flera av oss sitter i väldigt små kommuner. Hur ska små kommuner organisera och finansiera?

Mer och mer pengar till komvux men fler intresseområden, till exempel grundskola, skriker efter pengar. Kommer pengarna verkligen att rinna ner till komvux som det är tänkt? Det är med skräckblandad förtjusning jag ser på alla kommande förändringar.

---

¹⁶ Skollagens övergripande mål för komvux i 20 kap. 2 § har utökats så att det framgår att utbildningen även ska utgöra en bas för den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet och ge en god grund för elevernas fortsatta utbildning.

En utmaning är alla implementeringar som ska tillämpas i en kommun med få elever i förhållande till hur många anordnare man har. Vikten av samverkan kommuner emellan – den [samverkan] ger möjligheter, men kräver ett konstant arbete.

I diskussionerna lyfts även kommunernas prioritering och organisation av komvux, som har betydelse för mottagarkapaciteten när det gäller att införa och implementera förändringar. En deltagare uttrycker önskemål om uppföljning och ökad kunskap på detta sätt:

Staten kanske skulle följa upp hur huvudmännen ger förutsättningar för verksamheterna att genomföra utveckling och förändring? Ökad kunskap skulle kunna behövas på huvudmannanivå.

Skolverket har i samband med förändringarna genomfört en rad informations- och stödinsatser. Bland annat har utökad webbinformation och stöd tagits fram. Myndigheten har också genomfört ett stort antal ”öppna hus” i webinarieform kring olika teman¹⁷, där deltagarna både fått information och haft möjlighet att ställa frågor. Av dialogerna framgår att dessa insatser upplevs som mycket positiva. Extra positivt är att det finns samlad komvux-specifik information som uppdateras kontinuerligt samt att formatet på Skolverkets ”öppna hus” har varit mycket bra. I diskussionerna lyftes även vikten av framförhållning, då vissa insatser upplevs komma för sent.

Nya bestämmelser om urval möjliggör för fler att ta del av utbildning men effekten uteblir i vissa fall

En av de förändringar inom ramen för *Komvux för stärkt kompetensförsörjning* som har haft extra fokus under årets dialoger är den nya prioriteringen av sökande, som anger att de som har störst behov av utbildning på gymnasial nivå ska prioriteras¹⁸, och nya urvalsregler¹⁹. Även under förra årets dialoger diskuterades den nya prioriteringen och de nya urvalsreglerna inför att de infördes den 1 juli 2021. Då fanns det många frågor från deltagarna inför införandet när de nya reglerna precis blivit kända.²⁰ En del av årets dialoger har därför använts till att lyssna hur deltagarna upplever att införandet och tillämpningen av de nya reglerna har gått hittills. Dessa områden har berörts under gruppdiskussionerna där deltagarna fått diskutera vilka positiva effekter de har sett av förändringarna samt vad som varit utmanande.

Flera deltagare i årets dialoger uttrycker generellt att de är positiva till den nya prioriteringen och de nya urvalsreglerna. Deltagare beskriver bland annat att förändringarna möjliggör för fler målgrupper att ta del av utbildning inom

---

¹⁷ Exempel på teman för dessa är prioritering och urval, komvuxarbete och examen, förändringar inom vård och omsorg, en förenklad betygsskala, komvux som särskild utbildning och statsbidrag.

¹⁸ Prioriteringen av sökande på gymnasial nivå i 20 kap. 2 § i skollagen ändrades 1 juli 2021. När det gäller komvux på gymnasial nivå och komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå ska de som har störst behov av utbildning prioriteras. Tidigare gällde att de som fått minst utbildning skulle prioriteras.

¹⁹ Urval är en del av hela antagningsprocessen från att en ansökan lämnas in till att den sökande är antagen till utbildning. Urval kan bli aktuellt om alla behöriga sökande inte kan antas till utbildningen. Regleringen om urval anger i vilken ordning olika grupper av sökande som alla har ett stort behov av utbildning ska prioriteras. För sökande som har rätt till utbildningen ska inget urval göras. Urval regleras i 3 kap. 7–8 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

²⁰ Se Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*. Även under de informationsinsatser i form av ”öppet hus” (webbinarier med information och möjlighet till frågor och diskussion) som Skolverket genomförde under våren 2021 framkom många frågor och funderingar kring de nya reglerna.

komvux. Flera deltagare upplever även att de nya reglerna är tydligare och lättare att tolka jämfört med de tidigare. De nya reglerna upplevs även som bättre anpassade efter de behov som finns hos både elever och arbetsmarknad. En annan positiv aspekt som lyfts är att det nu är samma urvalsregler för all utbildning inom komvux på gymnasial nivå.²¹

Flera deltagare beskriver samtidigt att de ännu inte ser så stor skillnad i praktiken. Orsaken till detta verkar främst vara av två slag. Det ena är att flera kommuner kan anta samtliga sökande och därför inte behöver göra urval. De har då inte behövt tillämpa reglerna om urval i någon större utsträckning och upplever därför ingen skillnad jämfört med tidigare. Det andra handlar om att antalet platser är begränsat. I dessa kommuner har i huvudsak endast sökande i urvalsgrupp 1 och 2 kunnat antas²², vilket i grova drag är samma målgrupp som antogs enligt de gamla reglerna. Deltagare menar att det senare ger effekten att övriga målgrupper, till exempel yrkesväxlare, inte antas till utbildning även om de numera ingår i urvalsgrupperna. I sammanhanget lyfter några deltagare funderingar kring hur målgruppen för det kommande omställningsstudiestödet²³ ska kunna ta del av utbildning inom komvux. Ett par deltagare uttrycker även önskemål om kvotgrupper eller potter för att kunna anta deltagare från fler urvalsgrupper när antalet platser är begränsat.

I diskussionerna ger deltagare flera exempel på att de nya reglerna har diskuterats i samverkan mellan kommuner och att det tagits fram gemensamma rutiner och tolkningar. Det har upplevts som positivt, det stärker samverkan mellan kommunerna ytterligare och det underlättar till exempel när elever läser i en annan kommun än hemkommunen eller i flera kommuner samtidigt. I diskussionerna lyfter några deltagare även att det förekommer att kommuner gör olika tolkningar, vilket påverkar likvärdigheten och kan bli problematiskt när elever läser över kommungränserna. Det ges exempel på att vissa kommuner kompletterar urvalsreglerna med egna regler, till exempel genom att tillämpa lottnings mellan sökande eller skapa undergrupper och ytterligare urvalsgrupper.

En av de urvalsgrupper som väckt flest frågor under årets dialoger är gruppen som ”är eller riskerar att bli arbetslös”.²⁴ Flera deltagare menar att det är den svåraste urvalsgruppen att hantera. Dels för att många olika sökande kan räknas till den gruppen, dels för att det är svårt att kontrollera vilka som tillhör gruppen. Hur ska man till exempel kunna avgöra vilka som ”riskerar att bli arbetslösa”? Det

---

²¹ Tidigare fanns andra urvalsregler för sådan utbildning som kommunerna erhåller statsbidrag för inom regionalt yrkesvux. Förändringarna 2021 innebär att det inte längre finns några särskilda bestämmelser om urval för sådan statsbidragsfinansierad utbildning. Det innebär att samma regler om urval ska tillämpas för all utbildning inom komvux på gymnasial nivå, oavsett om utbildningen är finansierad med statsbidrag eller ej.

²² Till urvalsgrupp 1 och 2 hör enligt 3 kap. 7–8 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning de sökande som önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad individuell studieplan och de sökande som inte har uppnått kraven för en gymnasieexamen eller genomgått någon utbildning som motsvarar utbildning i gymnasieskolan. Liknande grupper, sökande som har kort tidigare utbildning och som önskar fullfölja studier som den sökande har påbörjat enligt en upprättad individuell studieplan eller behöver utbildningen för att komplettera ett reducerat program eller för annan behörighetskomplettering, var högst prioriterade i de tidigare reglerna.

²³ Omställningsstudiestödet är en del av prop. 2021/22:176 *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden*.

²⁴ Urvalsgrupp 3 enligt 3 kap. 7–8 §§ förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning.

beskrivs också att det är svårt att göra prioriteringar när inte samtliga sökande inom en urvalsgrupp kan antas.

I diskussionerna om urval och prioritering lyfter några deltagare även funderingar kopplade till andra delar av antagningsprocessen, till exempel behörighet, mottagande, rätt till utbildning och vad som gäller om utbildningen finns i en annan kommun än hemkommunen. Särskilt framträdande är frågor om behörighetsbedömningen inom komvux på gymnasial nivå, där det ingår att göra en bedömning om den sökande har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.²⁵ I diskussionerna beskriver deltagare också en problematik kopplad till elever som söker yrkesutbildningar och arbetsgivares krav på anställningsbarhet. Det kan till exempel handla om elever som är behöriga till utbildningen men som saknar språkkunskaper för att bli anställningsbara, eller att arbetsgivare vill vara med och välja vilka individer som ska antas till utbildningen. I diskussionerna om urval och antagning återkommer flera deltagare även till betydelsen av studie- och yrkesvägledning inför studierna och i antagningsarbetet.

Det har blivit ett större fokus på komvux som särskild utbildning

Inom ramen för *Komvux för stärkt kompetensförsörjning* har det skett en rad förändringar inom komvux som särskild utbildning de senaste åren. Tidigare skolformen särskild utbildning för vuxna (sär vux) har upphört och inkluderades i komvux den 1 juli 2020 och flera delar av lagstiftningen har harmoniserats med övriga komvux.²⁶ Skolverket har också haft flera regeringsuppdrag kopplade till särskild utbildning.²⁷ En del av årets dialoger har därför använts till att lyssna hur deltagarna upplever att införandet och tillämpningen av förändringarna inom komvux som särskild utbildning gått hittills. Detta har berörts under gruppdiskussionerna där deltagarna fått diskutera vilka positiva effekter de har sett av förändringarna samt vad som har varit utmanande.

Förändringarna inom komvux som särskild utbildning har gett flera positiva effekter

Under dialogerna framkommer att komvux som särskild utbildning hamnat alltmer i fokus och fått mer uppmärksamhet jämfört med tidigare. I diskussionerna ges en rad exempel på vilka positiva effekter deltagarna upplever. Många deltagare lyfter att det är positivt att särskild utbildning blivit en del av komvux och att det har synliggjort målgruppen samt ökat inkluderingen. Deltagare menar även att det är positivt att det nu är samma styrdokument och att lagstiftningen är mer likartad för hela komvux.

---

²⁵ Behörighet till komvux på gymnasial nivå regleras i 20 kap. 20 § skollagen. Behörighetsbedömningen ligger till grund för beslut om mottagande, ett beslut som tas före eventuellt urval och beslut om antagning.

²⁶Till exempel har en rätt att läsa grundläggande nivå i annan kommun och möjligheten att göra provning införts inom komvux som särskild utbildning.

²⁷ Skolverket (2021): *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*, Skolverket (2021): *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning – Informations- och fortbildningsinsatser 2018–2021* och Skolverket (2021): *Sammanhållna yrkesutbildningar – komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå*.

Förändringarna och ett ökat fokus har även gett kommunerna tillfälle att se över och förändra organisationen för komvux som särskild utbildning. En deltagare uttrycker det så här:

Positivt – det blev ett tillfälle att verkligen ta tag i och göra en ordentlig översyn och genomlysning av organisationen för [komvux som] särskild utbildning. Vilka elever har vi där? Har vi rätt elever? Bedriver vi rätt verksamhet?

De exempel som deltagare ger handlar om både små och stora förändringar som att särskild utbildning organisatoriskt flyttats från övrig sarskoleverksamhet till komvux. Det kan även handla om att organisera personella resurser på ett annat sätt eller samlokalisering. Många deltagare beskriver att samverkan inom organisationen har förbättrats och att inte enbart elever inom särskild utbildning drar nytta av detta. Det har gett ökade möjligheter för alla elever att ta del av resurser inom komvux och en större flexibilitet för komvux som helhet. Ett par deltagare ger som exempel att lärare inom komvux för särskild utbildning nu fungerar som stödfunktion för alla elever inom komvux och att lärarna inom särskild utbildning ingår i arbetslag med övriga komvuxlärare. Många deltagare beskriver även att det som en följd av förändringarna har uppstått ökade möjligheter för elever att kombinera utbildning inom olika delar av komvux, och det ges under dialogerna flera exempel på detta.

Följande citat exemplifierar hur några deltagare beskriver sitt arbete med förändringarna inom komvux som särskild utbildning och effekterna av dessa:

En effekt av förändringarna är att vi har börjat prata [komvux som] särskild utbildning. Det börjar bli mer samarbete till exempel mellan studie- och yrkesvägledare inom komvux och särskild utbildning. Av förändringarna har det också blivit lite förändringar i organisationen och [det har blivit] lättare att lyfta nyheter och förändringar till politiker.

Vi har förstått att vi behöver skapa strukturer för att lösa situationerna för eleverna, vi måste organisera oss för att hitta lösningar.

[Det har blivit] tydligare budget och organisation när särskild utbildning ingår i samma organisation som övriga vuxenutbildningen. Tydligare för förtroendevalda att förstå behov av särskild utbildning.

Mycket positiv effekt – flera skolformsdelar som stöttar varandra, bra inkludering.

Komvux [i vår kommun] har arbetat på ett inkluderande sätt under många år och inte ställt särskild utbildning utanför, men nu när det är på pränt och tydligt är det lättare att arbeta med komvuxmålen för inkludering. Det är lättare att vara inskriven på särskild utbildning och ändå kunna läsa kurser på grundläggande och gymnasial nivå där det är möjligt. Det sker genom samlokalisering och genom att personalen arbetar integrerat och individualiserar. Det är en utmaning och en vinst att man får vara med i komvuxfamiljen på ett annat sätt. Det ställer också krav. Du ska ha en progression och jobba mot de mål som finns.

Deltagare beskriver även att det skett en utveckling av yrkesutbildningen inom komvux som särskild utbildning där utbudet och möjligheterna att ta del av utbildning har ökat. I sammanhanget lyfts även att det är positivt att yrkespaket²⁸

²⁸ Skolverket (2021): *Sammanhållna yrkesutbildningar – komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå.*

nu tagits fram för målgruppen. Flera deltagare lyfter specifikt lärlingsutbildning som en möjlighet för målgruppen och som ett viktigt fortsatt utvecklingsområde.

I sammanhanget återkommer även behovet av regional samverkan mellan kommuner för att tillhandahålla utbildning. Ett par deltagare beskriver även att samverkan med till exempel LSS²⁹ och daglig verksamhet har utvecklats, som en följd av ett ökat fokus på komvux som särskild utbildning och målgruppen. Ett par deltagare beskriver även att de upplever ett tydligare utbildningsfokus inom komvux som särskild utbildning. Till exempel att det blivit mer fokus på elevernas progression och mål jämfört med tidigare.

Det är även flera deltagare som beskriver att de inte upplever att förändringarna har gett så stor effekt och att de inte märker någon större skillnad. Som orsaker till detta anges i huvudsak att särskild utbildning redan varit integrerad i och organiserad med övriga komvux före förändringarna eller att för kort tid har gått för att kunna se några större effekter. Ett par deltagare berättar att de inte gjort några organisatoriska förändringar alls och därmed inte sett några effekter. Några deltagare uppger även att pandemin har haft en bromsande effekt på utvecklingen eller att pandemin medfört att det varit svårare att analysera vad som egentligen gett vilken effekt.

Det finns fortsatta utmaningar med att anordna utbildning inom komvux som särskild utbildning

Även om de förändringar som genomförts upplevs som positiva framkommer det i diskussionerna att det finns flera fortsatta utmaningar med att anordna utbildning inom komvux som särskild utbildning.

En sådan utmaning som återkommande framhålls i diskussionerna är elevernas studiefinansiering. Flera deltagare menar att möjligheten till studiefinansiering är en avgörande orsak till att fler inom målgruppen inte utbildar sig, då de riskerar att förlora sina bidrag om de studerar och de inte har möjlighet att ansöka om studiemedel hos Centrala studiestödsnämnden (CSN). Några deltagare upplever att de ganska ofta kan lösa ekonomin för en elev genom individuella lösningar efter förhandling med enskilda handläggare, men att en tydligare nationell lösning behövs. Problematiken med studiefinansiering för målgruppen har återkommande beskrivits i olika sammanhang och nyligen undersökts av Skolverket som en del av ett regeringsuppdrag om komvux som särskild utbildning.³⁰

Under dialogerna exemplifierar några deltagare utmaningarna med elevernas studiefinansiering inom komvux som särskild utbildning så här:

Stoppklossar i regelverket, saker som står emot varandra – till exempel att man förlorar daglig verksamhet eller ersättning när man vill kombinera jobb och studier – gör att elever inte vågar hoppa på en mer sammanhängande utbildning.

²⁹ Insatser enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.

³⁰ Se Skolverket (2021): *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*, s. 51–57. För en redovisning av uppdraget i sin helhet, se Skolverket (2021): *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*.

[Eleverna] är ju idag beroende av en handläggares godkännande för att få finansiering – de får inte möjligheten att söka utbildning som andra. Man måste få samma förutsättningar.

Det blir inte likvärdigt utan det handlar om tur. Målgruppen kan inte slå sig fram i systemet på egen hand.

Elevernas studiefinansiering beskrivs sammantaget som en viktig pusselbit som saknas och som behöver ses över för att förändringar och andra insatser ska få någon effekt. En annan utmaning som beskrivs är hur man praktiskt ska göra det möjligt för individer att ta del av utbildning i andra kommuner. Även om regleringen nu möjliggör detta i större utsträckning kan det ändå vara svårt att till exempel lösa de resor som krävs för eleverna.

Andra utmaningar som återkommer i diskussionerna handlar om svårigheter att organisera och finansiera utbildningen. Flera deltagare framhåller att utbildningen är resurskrävande då det är en elevgrupp som har ett stort och varierat stödbehov, ofta med behov av individuella lösningar. I sammanhanget lyfter några deltagare önskemål om ett riktat statsbidrag mot komvux som särskild utbildning. Deltagare beskriver också att det är svårt att skapa en bra organisation när kommunerna är små och elevunderlaget litet, och att detta även medför att förändringar inte alltid får den effekt som det är tänkt. Flera deltagare betonar i sammanhanget vikten och behovet av samverkan mellan kommuner för att erbjuda utbildning, skapa ett bredare utbud och fler möjligheter men även gällande till exempel kompetensutveckling av personal. En deltagare uttrycker det så här:

Det är olika förutsättningar för olika kommuner. Vi får förhålla oss till detta. Vi ser behov av att göra frågan till en gemensam delregional fråga, idag behöver vi varandra för att samverka.

En annan utmaning som framkommer under dialogerna är hur man ska rekrytera fler elever, och deltagare beskriver svårigheter med och brister i den uppsökande och motiverande verksamheten. Ett par deltagare nämner i sammanhanget att de upplever att det kan vara svårt att skapa en fungerande samordning och samverkan med till exempel socialtjänst, LSS och Arbetsförmedlingen. Ett par deltagare berättar även att det kan finnas svårigheter med att få personal att arbeta tillsammans, till exempel på grund av att verksamheter finns i olika lokaler eller att det finns okunskap om målgruppen. En deltagare exemplifierar det så här:

Att få eleverna att söka utbildningarna och att delta i utbildningen är utmanande. När särskild utbildning bedrivs i egen regi medan övriga komvux hos externa anordnare [är det] svårt att bygga bryggan mellan utbildningarna. [Det är en] utmaning när eleverna ska vidare till andra utbildningar.

En ytterligare utmaning som lyfts i diskussionerna är svårigheter att utbilda målgruppen mot anställningsbarhet.³¹ En deltagare beskriver det som att ”förutsättningar för studier finns, men de når ej anställningsbarhet”. I sammanhanget lyfts samverkan med arbetsgivare som ett utvecklingsområde, inte minst för att kunna anordna arbetsplatsförlagt lärande (apl). Möjligheten till apl

---

³¹ Se även Skolverket (2021): *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*.

beskrivs som avgörande för att kunna anordna och utveckla yrkesutbildning för målgruppen.

En annan återkommande tanke som lyfts av deltagare är att det finns utmaningar med att anordna sfi för målgruppen då det inte finns någon sfi utformad för komvux som särskild utbildning.

Det efterfrågas stöd gällande komvux som särskild utbildning

Under flera dialoger framkommer önskemål om stöd från Skolverket gällande komvux som särskild utbildning. Stöd efterfrågas framför allt inom följande två områden:

- Det önskas exempel på hur man kan organisera utbildningen, till exempel hur man kan kombinera studier i olika skolformsdelar eller hur man kan använda orienteringskurser.
- Det efterfrågas stöd och vägledning om hur man kan hantera mottagande till utbildning då det inte krävs någon utredning för att kunna antas till komvux som särskild utbildning.

Förändringar i kurs- och ämnesplaner kräver framförhållning

Det har skett flera förändringar inom kurs- och ämnesplaner med följd att kurser revideras, nya kurser tillkommer och kurser upphör. Inom komvux på gymnasial nivå handlar det om förändringar inom olika yrkesområden men även gällande matematik, engelska och moderna språk. Inom komvux på grundläggande nivå, komvux som särskild utbildning på grundläggande nivå och komvux i sfi har en förenklad betygsskala införts.³²

En synpunkt som framförs på flera dialoger i samband med detta är vikten av framförhållning och information. Det framkommer tydliga önskemål om att förändringarna behöver vara kända i god tid inklusive hur övergången, när till exempel nya kurser träder i kraft och gamla upphör, ska hanteras. När det sker förändringar i kurser påverkas elevernas individuella studieplaner, vilket behöver kunna hanteras i god tid före införandet för att elever inte ska hamna i kläm. Deltagare menar även att framförhållningen är viktig för att sökande ska kunna ges kvalitativ studie- och yrkesvägledning. Flera deltagare beskriver i diskussionerna att förändringarna inom vård- och omsorgsområdet har varit extra utmanande.

Det framkommer under många dialoger att en förenklad betygsskala upplevs som något mycket positivt. Någon deltagare lyfter i sammanhanget en farhåga om att språkutvecklingen, med en medföljande ökad kostnad för språkstöd, flyttas uppåt i utbildningen. Detta på grund av att vissa elever går snabbare framåt inom sfi nu, eftersom de elever som tidigare siktade på ett högre betyg inte längre har samma möjlighet till det.

---

³² En förenklad betygsskala infördes den 1 januari 2022 som en del av förändringarna inom ramen för *Komvux för stärkt kompetensförsörjning*.

Kommande förändringar

Det väntar ytterligare förändringar inom komvux framöver. Under genomförandet av dialogerna var flera lagrådsremisser och propositioner med betydelse för komvux aktuella och väckte intresse och frågor hos deltagarna. Kring de kommande förändringarna hade deltagarna såväl detaljfrågor som strategiska övergripande frågor, vilket visar på behov av stöd och information. I diskussionerna lyfts återkommande vikten av framförhållning, utmaningar för små kommuner och finansieringsfrågor.

De kommande förändringar som har väckt flest frågor och tankar hos deltagarna under årets dialoger är framför allt en sammanhållen utbildning för vissa nyanlända, dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning och ämnesbetyg.³³ Även kommande förändringar om validering har genererat frågor hos deltagarna.³⁴ Samtliga av dessa propositioner har beslutats av riksdagen under eller efter dialogernas genomförande 2022.

En sammanhållen utbildning för vissa nyanlända

Från och med den 1 augusti 2022 är kommunerna skyldiga att erbjuda en sammanhållen utbildning inom komvux med undervisning i genomsnitt minst 23 timmar per vecka för nyanlända som har utbildningsplikt.³⁵ Under dialogerna var denna förändring nära förestående, vilket märktes på att det under dialogerna fanns många detaljerade frågor hos deltagarna om hur utbildningen ska anordnas.³⁶

Flera deltagare beskriver också att de har arbetat på detta sätt ett tag och uttrycker sig positivt om förändringarna. Det framkommer även exempel på framgångsfaktorer i arbetet, till exempel att komvux och kommunens integrations- och arbetsmarknadsinsatser finns i samma förvaltning. Flera deltagare efterfrågade även information om vad som händer med övriga förslag från KLIVA-utredningens slutbetänkande³⁷.

Följande övergripande funderingar framkommer i huvudsak rörande den sammanhållna utbildningen:

- Flera deltagare lyfter vikten av att samverka med Arbetsförmedlingen fungerar och att det ofta är svårt att veta vilka elever som omfattas av utbildningsplikten. Det finns frågetecken kring hur den informationen ska spridas till kommunerna. Hur väl samverkan med Arbetsförmedlingen fungerar varierar också.

³³ Prop. 2021/22:51 *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt*, Prop. 2021/22:159 *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning* och Prop. 2021/22:36 *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper*.

³⁴ Prop. 2021/22:123 *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande*.

³⁵ 20 kap. 3 a, 33 a och 33 b §§ skollagen.

³⁶ Efter dialogerna, under våren 2022, har Skolverket tagit fram utökad webbinformation med bland annat exempel på utbildningsplaner samt genomfört informationsinsatser som stöd till kommunerna.

³⁷ SOU 2020:66 *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*.

- Utmaningar för små kommuner att organisera och finansiera den sammanhållna utbildningen.
- Funderingar rörande målgruppen. Flera deltagare menar att målgruppen som detta berör inte är så stor just nu. På flera dialoger lyfts också att fler elever än de som tillhör den specifika målgruppen skulle ha behov av en sådan sammanhållen utbildning. Samtidigt menar även några deltagare att vissa elever i målgruppen, i synnerhet de med kort utbildningsbakgrund, kan ha svårt att tillgodogöra sig en utbildning på 23 timmar i veckan.

Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning

I en kommande reform ska bland annat arbetsmarknadens behov få betydelse vid planering och dimensionering av yrkesutbildning inom komvux, och i det regionala utvecklingsansvaret ska en grunduppgift vara att bedöma regionens kompetensbehov inom privat och offentlig sektor på både kort och lång sikt. I skollagen införs regleringar om att kommunerna ska samverka genom avtal med minst två andra kommuner om planering, dimensionering och erbjudande av utbildning i ett primärt samverkansområde. Det ska även bli möjligt att fritt söka till de yrkesutbildningar inom komvux som erbjuds i det primära samverkansområde som den sökande är hemmahörande i.³⁸

Dessa förändringar ligger något längre fram i tiden och vid tidpunkten för dialogernas genomförande var propositionen ännu inte beslutad.³⁹ Men även dessa kommande förändringar väcker intresse, frågor och funderingar hos deltagarna under dialogerna. Kompetensförsörjning, arbetsmarknadens behov, samverkan och utbildningsutbud är fortsatt aktuella frågor som även berörts under tidigare dialoger.⁴⁰ Samverkan mellan kommuner är under fortsatt utveckling, inte minst inom ramen för statsbidraget för regionalt yrkesvux⁴¹.

Deltagare på dialogerna lyfter bland annat tankar om hur samverkan behöver utvecklas ytterligare och att det kan finnas utmaningar i att kommuner har olika förutsättningar och organisation samt gör olika prioriteringar. Några deltagare ger exempel på hur de i sina samverkansområden redan har börjat förbereda förändringarna, till exempel genom förankring hos den politiska nivån och utarbetande av samverkansavtal.

Det finns även frågor om hur Skolverkets arbete med regionala planeringsunderlag⁴² och stöd till kommunerna kommer att se ut. I sammanhanget

³⁸ Enligt prop. 2021/22:159 *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning*.

³⁹ Propositionen beslutades av riksdagen 16 juni 2022. Ändringarna i skollagen enligt lag (2022:1089) om ändring i skollagen (2010:800) träder i kraft den 1 juli 2023 och tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas 2025 när det gäller komvux.

⁴⁰ Se till exempel Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*.

⁴¹ Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

⁴² Skolverket ska enligt 6 a § förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk ta fram regionala planeringsunderlag till stöd för planering, dimensionering och erbjudande av gymnasial utbildning. Skolverket har även fått ett uppdrag om regionala planeringsunderlag enligt Regeringen (2022): *Uppdrag om regionala planeringsunderlag*. 2022-08-25. U2022/01595. U2022/02828. De första planeringsunderlagen ska finnas tillgängliga senast den 31 oktober 2023. Skolverket har även haft ett förberedande uppdrag om detta, se Skolverket (2022): *Underlag för planering och dimensionering av utbildning – Redovisning av uppdrag om regionala planeringsunderlag om behov av gymnasial utbildning*.

uttrycker några deltagare ett behov av att utveckla analys och statistik, speciellt gällande yrkesutbildning inom komvux och möjligheten att göra jämförelser mellan kommuner och regioner.

Den del av förändringarna som väcker flest frågor under dialogerna är möjligheten att fritt söka de yrkesutbildningar som erbjuds i det primära samverkansområdet. Under dialogerna lyfts frågor om hur detta ska finansieras och ett par deltagare beskriver även en farhåga om att små kommuner riskerar att bli utarmade på utbildningar.

Under diskussionerna lyfter några deltagare även samverkan med gymnasieskolan, som också berörs av dessa förändringar och som i likhet med komvux är en del i den nationella och regionala kompetensförsörjningen till arbetslivet. Hur väl samverkan fungerar varierar dock. Liksom under tidigare dialoger beskrivs samverkan med gymnasieskolan ofta som problematisk och svår eftersom skolformerna har olika förutsättningar och villkor, och i de fall samverkan sker är det oftast på gymnasieskolans villkor.⁴³

Ämnesbetyg

Ämnesbetyg ska införas inom komvux på gymnasial nivå, komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan under 2025 och ersätter därmed de kursbetyg som finns idag.⁴⁴ Reformen har varit känd ett under en längre tid och har lyfts av deltagare under tidigare dialoger.

Ämnesbetyg är den förändring som tycks väcka störst oro hos deltagarna under dialogerna. Flera deltagare uttrycker på olika sätt att det kommer att bli en stor förändring för komvux och att denna förändring inte är anpassad efter de behov, förutsättningar och elever som finns inom komvux. Flera deltagare menar att förändringar som utgår från gymnasieskolan skapar problem för strukturen och organisationen inom komvux.

Några deltagare lyfter i sammanhanget önskemål om en egen vuxenutbildningslag. I diskussionerna återkommer även vikten av framförhållning och tydligt stöd gällande övergången till ämnesbetyg för komvux. Deltagare konstaterar också att framförhållningen är extra viktig för elevernas studieplanering och för att kunna vägleda sökande.

Validering

Den 1 januari 2023 införs flera förändringar när det gäller validering, bland annat förtydligas vad som avses med validering. Det införs även en skyldighet för hemkommunen att se till att den som vill få sitt kunnande kartlagt inför utbildning

---

⁴³ Hinder för samverkan uppges vara skillnader i organisation, reglering och förutsättningar. Deltagare exemplifierar att utbildning som bedrivs gemensamt blir på gymnasieskolans villkor, med bland annat terminer, brist på flexibla studieformer och svårigheter att erbjuda utbildning kontinuerligt, vilket gör det svårt att möta individens behov och bedriva utbildning utifrån komvux styrdokument. Deltagare beskriver även att komvux får ta det som "blir över" i fråga om lokaler, lärare med mera efter att gymnasieskolan lagt sin organisation. Se vidare avsnittet om samverkan med gymnasieskolan i Skolverket (2019): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*.

⁴⁴ Enligt prop. 2021/22:36 *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper*. Propositionen beslutades av riksdagen under dialogernas genomförande, i februari 2022. Ändringarna tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025.

inom komvux erbjuds en inledande kartläggning och en skyldighet för huvudmannen för komvux att se till att en elev som behöver validering erbjuds det.⁴⁵

Under dialogerna framkommer att det pågår ett utvecklingsarbete i flera kommuner och samverkansområden gällande validering. Till exempel berättar en deltagare att en arbetsgrupp med rektorer nyligen påbörjat ett arbete med att utveckla valideringen i samverkansområdet. I diskussionerna under årets dialoger handlar deltagarnas frågor främst om vad förändringarna kommer att innebära. Flera deltagare beskriver även behovet av att samverka och bygga ut strukturerna och organisationen för att eleverna ska kunna erbjudas kompletterande utbildning efter validering. Några deltagare efterfrågar också stöd och information, till exempel hur den inledande kartläggningen ska gå till och hur valideringen kan organiseras.⁴⁶

Övriga aktuella frågor och diskussionsområden

I detta avsnitt presenteras olika områden som deltagarna har uppmärksammat under årets dialoger. Flera av dessa områden har även berörts under gruppdiskussionerna där en av frågeställningarna var vad deltagarna anser vara den största frågan eller utmaningen i sin verksamhet just nu och därmed mest angelägen att fortsätta utveckla. Flera av dessa områden har också tagits upp och diskuterats i tidigare dialoger.

Behov av stöd till elever och elevhälsa inom komvux

I de regionala dialogerna tidigare år har frågor och funderingar som rör elevernas tillgång till studier och stöd i studierna varit angelägna och vanligt förekommande. Årets dialoger är inget undantag, utmaningar rörande målgruppen med stort behov av olika stödinsatser återkommer ofta under diskussionerna inom i princip alla diskussionsområden på årets dialoger.

Många deltagare beskriver en elevgrupp med kort utbildningsbakgrund och svaga språkkunskaper som står långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att klara av en utbildning på gymnasial nivå, där utbildningstiden för individen ofta blir lång. Många elever behöver stöd och individuella anpassningar, både inför och under sin studietid. Utbildning och specialpedagogiska insatser behöver ofta kompletteras med motiverande och coachande insatser eller studiehandledning på modersmålet.

Extra framträdande i diskussionerna på årets dialoger är elever med svaga språkkunskaper som behöver lång tid för att klara av sin utbildning. Här beskriver deltagare till exempel deras svårigheter att tillgodogöra sig en yrkesutbildning, men även en problematik med elever som avbryter sina språkstudier på till

⁴⁵ Se prop. 2021/22:123 *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande*. 20 kap. 7 a, 42–44 §§ skollagen.

⁴⁶ Skolverket har ett pågående regeringsuppdrag att ge stöd till kommunerna gällande inledande kartläggning och validering inklusive fördjupad kartläggning inom komvux, se punkt 16 i *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk*. Deltagarna fick även chans att ge inspel till det uppdraget via en enkät som spreds under dialogerna.

exempel sfi och sedan återvänder men som då har tappat en stor del av sina språkkunskaper. Några deltagare lyfter även behovet av att pedagogik såväl som kursplaner utvecklas för att bättre möta målgruppen.

Under dialogerna ger deltagarna flera exempel på hur de arbetar för att möta målgruppernas behov. Ett utvecklingsarbete pågår i många kommuner samtidigt som behoven upplevs omfattande, och det finns därför tydliga önskemål om stöd och åtgärder från deltagarna. Det som framkommer i årets dialoger ligger i linje med beskrivningar från tidigare dialoger och sammanfattas här:

- Fler och mer varierade insatser behövs. Det kan till exempel handla om motiverande, coachande, arbetslivsintröskande och vägledande insatser men även om språkpraktik och andra språkutvecklande insatser som kan löpa parallellt med utbildningsinsatser. Det handlar även om arbetet inför studier – hur en individ tas emot, vägleds och förbereds inför studierna.
- Flera deltagare har önskemål om en reglering med tydligare ska-krav vad gäller stöd och elevhälsa inom komvux. I sammanhanget lyfts även att det behöver vara anpassat efter komvux behov, och inte reglerat på samma sätt som elevhälsa i andra skolformer. Ett par deltagare menar att ”elevhälsa” inte är ett bra begrepp inom komvux och ser därför gärna ett nytt begrepp.
- Fortsatt utveckling av olika utbildningsformer är nödvändig. Det handlar till exempel om att utveckla flexibla studieformer, nätbaserat lärande och distansutbildning. Efterfrågan på distansutbildning fortsätter att öka och många kommuner arbetar med att utveckla kvaliteten och individanpassningen i distansutbildningarna så att studieformen kan ge eleverna den individanpassning och det stöd de behöver. Det handlar även om en fortsatt utveckling av yrkesutbildning för att möta både individens och arbetsmarknadens behov. Yrkesutbildning i kombination med språkutbildning, där utbildningen kan ske både parallellt och integrerat, utvecklas fortsatt av kommunerna. Det har även uppstått nya behov i takt med att målgruppen förändras. Till exempel framkommer önskemål om en ”förberedande yrkesutbildning” som behövs före gymnasial nivå.

Stöd till elever inom komvux är ett fortsatt uppmärksammat utvecklingsområde. Skolverket har ett pågående regeringsuppdrag att bland annat kartlägga i vilken utsträckning och i vilka former stöd till eleverna och elevhälsa erbjuds inom komvux.⁴⁷ Uppdraget ska redovisas senast den 15 mars 2023, och under årets dialoger fick deltagarna möjlighet att ge inspel till det uppdraget. Behovet av stöd till elever inom komvux berörs även av Utredningen fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning.⁴⁸ I juni 2022 tillsatte regeringen en ny utredning som bland annat ska se över elevers tillgång till stöd i komvux och vid behov föreslå åtgärder, till exempel förbättrad tillgång till stöd som kan få fler elever att nå

⁴⁷ Uppdrag om elevhälsa och stöd till elever inom komvux, punkt 10 i Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk (U2022/02474; U2022/02559).

⁴⁸ SOU 2022:34 *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*.

målen med sin utbildning i komvux. Utredningen ska även se över hur yrkesutbildning inom komvux bättre kan anpassas efter de behov som finns.⁴⁹

Samverkan med Arbetsförmedlingen är viktig men utmanande

Samverkan med Arbetsförmedlingen på lokal och regional nivå är en angelägen fråga som har diskuterats i de flesta av årets dialoger, såväl som under tidigare dialoger. Komvux och Arbetsförmedlingen har på många sätt en gemensam målgrupp⁵⁰ och samverkan sker både på strategisk och på operativ, individnära nivå. Samverkan har utvecklats mycket under de senaste åren, bland annat som en följd av de statliga satsningar och reformer som genomförts, och i samband med införandet av en sammanhållen utbildning för vissa nyanlända behöver samverkan utvecklas ytterligare.

Under 2021 års dialoger beskrev dock flera deltagare att samverkan med Arbetsförmedlingen generellt har försämrats.⁵¹ Under årets dialoger ges liknande beskrivningar av deltagarna, och hur väl samverkan fungerar tycks skilja sig mycket åt mellan olika kommuner och samverkansområden. Det finns de deltagare som beskriver samverkan med Arbetsförmedlingen som ”obefintlig” och de som beskriver att ”den fungerar mycket väl”. Det framkommer även behov av att bygga upp nya samverkansstrukturer då Arbetsförmedlingen har genomgått en omorganisation och reformering. Några deltagare berättar att det är svårt att hitta en bra organisation och samverkansstrukturer när Arbetsförmedlingen inte längre finns lokalt. Det finns en efterfrågan om att samverkan med Arbetsförmedlingen behöver ges rätt förutsättningar.

Sammanfattningsvis är de utmaningar som lyfts av deltagarna under årets dialoger i huvudsak följande när det gäller samverkan mellan kommun och Arbetsförmedlingen:

- Deltagarna upplever att informationsutbytet mellan kommuner och Arbetsförmedlingen behöver bli bättre för att underlätta samverkan kring den enskilde individen. Behovet ökar ytterligare av att en sammanhållen utbildning för de som har utbildningsplikt införs.
- Det finns en grupp arbetssökande som står långt ifrån arbetsmarknaden och behöver mycket stöd och andra insatser, till exempel motiverande insatser, för att kunna tillgodogöra sig utbildning. Vägen till att påbörja och slutföra en utbildning på gymnasial nivå för dessa individer är ofta lång. Deltagare uppger även att denna grupp ökar inom komvux i och med att Arbetsförmedlingen anvisar fler till studier. Individer som har långsam progression, eller svårt att tillgodogöra sig utbildning och går fram och

---

⁴⁹ Dir. 2022:84 *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

⁵⁰ Till exempel personer som står långt ifrån arbetsmarknaden eller nyanlända som omfattas av etableringsprogrammet. Arbetsförmedlingen anordnar även arbetsmarknadsutbildningar som till sitt innehåll ligger nära utbildningar inom komvux.

⁵¹ Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*.

tillbaka mellan utbildning och Arbetsförmedlingens insatser, beskrivs som en extra stor utmaning.

- Uppdrag och ansvarsfördelning mellan kommunen och Arbetsförmedlingen upplevs inte alltid som tydlig, vilket försvårar både strategisk samverkan och samverkan kring den enskilda individen. Denna osäkerhet tycks dessutom ha ökat i och med att Arbetsförmedlingen i högre utsträckning ska använda sig av privata aktörer. I diskussionerna lyfts även vikten av att arbetsmarknadsutbildningar och reguljär utbildning inom komvux behöver komplettera varandra, snarare än konkurrera.

Samverkan mellan kommuner och Arbetsförmedlingen är fortsatt i fokus och ett fortsatt utvecklingsområde.⁵² Arbetsförmedlingen har ett uppdrag att bland annat samverka med kommuner om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten på såväl strategisk som på operativ nivå.⁵³ Som exempel på processer som pågår har Arbetsförmedlingen tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) och Delegationen för unga och nyanlända till arbete (Dua) tagit fram en ny mall och handledning för överenskommelser mellan myndigheten och kommuner.⁵⁴

Yrkesutbildning är i fokus

Komvux har fått en allt viktigare roll i kompetensförsörjningen till arbetslivet. En yrkesutbildning inom komvux är ett sätt för individer att komma in på arbetsmarknaden och kan även vara en möjlighet för dem som behöver yrkesväxla. Som tidigare nämnts så handlar många förändringar och satsningar om yrkesutbildning. Därför är det naturligt att yrkesutbildning inom komvux är i fortsatt fokus, och under dialogerna har deltagarna också många frågor om hur yrkesutbildning kan organiseras och bedrivas. Olika aspekter på yrkesutbildning lyfts i diskussionerna. De vanligaste tankarna hos deltagarna sammanfattas i följande avsnitt.

Svårigheter att anordna apl och bristen på yrkeslärare är hinder för att anordna yrkesutbildning

I flera diskussioner nämns svårigheter att anordna apl och bristen på yrkeslärare som de största hindren för att anordna yrkesutbildning, både för att öka antalet platser och för att bredda utbudet av utbildningar.

När det gäller apl framkommer att det finns en generell svårighet med att hitta tillräckligt många apl-platser. Det beskrivs både som en utmaning till följd av covid-19-pandemin och som en generell utmaning oavsett effekter från pandemin. Deltagare beskriver även elevernas språkkunskaper som en begränsande faktor,

⁵² Se till exempel Arbetsförmedlingen (2021): *Samverkan med kommuner och Delegationen för unga och nyanlända till arbete – Återrapport*, Skolverket (2019): *Redovisning av Skolverkets och Arbetsförmedlingens gemensamma uppdrag om insatser för bättre samverkan* och Arbetsförmedlingen & Skolverket (2021): *Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner för att underlätta övergångar till studier i kommunal vuxenutbildning*.

⁵³ Arbetsförmedlingen har enligt kapitel 3 punkt 5 i *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Arbetsförmedlingen* ett uppdrag att bland annat samverka med kommuner om den arbetsmarknadspolitiska verksamheten på såväl strategisk som på operativ nivå. Arbetsförmedlingen ska också underlätta och bistå i samarbetet mellan kommuner och fristående aktörer.

⁵⁴ <https://arbetsformedlingen.se/for-kommuner/overenskommelser-for-samverkan> (hämtad 22-08-30).

speciellt när det gäller kombinationsutbildningar. Några deltagare uttrycker det så här:

Tillgången till apl-platser är en trång port, inte enbart ekonomin. En stor fråga är hur man kan stötta företag att ta emot fler apl-elever.

[Det är] svårt att få ut elever på apl. Arbetsgivare har svårt att ta emot elever som inte har tillräckliga kunskaper i svenska, de har inte de resurserna.

Apl är ett ständigt återkommande problem på våra utbildningar. Att vi ska hitta platser, få handledare, [ha en] bra kommunikation med verksamheter [...].

Flera deltagare lyfter även bristen på yrkeslärare som ett hinder för att anordna yrkesutbildning.

Yrkeslärare efterlyses, duktiga sådana är en framgångsfaktor och i länet är yrkeslärarutbildningen nerlagd. Hur ska vi få tag på lärare?

I diskussionerna lyfts också att samverkan mellan kommuner eller med gymnasieskolan kan vara en lösning. Även i detta sammanhang beskriver dock deltagare svårigheter i samverkan med gymnasieskolan. En deltagare beskriver det på följande sätt:

Vi kan få tillgång till yrkeslärare genom samverkan med gymnasieskolan, men det är en svår fråga eftersom gymnasieskolan bara släpper till de lärare de inte behöver för tillfället.

Det är en utmaning att rekrytera elever och fylla utbildningsplatserna

Flera deltagare beskriver att det kan vara svårt att rekrytera elever och fylla utbildningsplatserna. En återkommande synpunkt i diskussionerna, både i årets och tidigare dialoger, är att marknadsföringen av och informationen om yrkesutbildningar behöver utvecklas. Deltagare beskriver även att samverkan behöver utvecklas ytterligare i denna fråga – mellan kommuner, med Arbetsförmedlingen och med branscher och arbetsgivare. Några deltagare menar även att många sökande inte har tillräckliga förkunskaper för att kunna tillgodogöra sig den utbildning de söker. Det förekommer också att sökande som har blivit antagna inte dyker upp eller tackar nej innan utbildningen startar, vilket kan medföra tomma utbildningsplatser eller att utbildningar inte kan startas överhuvudtaget.

Några deltagare beskriver utmaningar med att marknadsföra utbildningar och rekrytera elever på detta sätt:

[Det är] ibland svårt att få eleverna att söka sig till rätt utbildningar, problemet är att hitta eleverna som vill gå dessa utbildningar. Vem ska gå utbildningarna? Komvux kan ofta mer, men kan inte fylla platserna.

[Det är] viktigt att eleverna förstår vad olika utbildningar innebär. De tror att bygg och industri är något annat än vad det är. Och det behöver de få höra från någon annan än från oss som jobbar på komvux, vi skulle även här behöva få till ett bättre samarbete med arbetsgivarna.

Målgruppens behov kräver ytterligare utveckling av yrkesutbildningen

I diskussionerna återkommer utmaningarna rörande målgruppen med stort behov av olika stödinsatser, så också när det gäller yrkesutbildning. Flera deltagare uppger att många elever har svårt att klara av en yrkesutbildning på gymnasial nivå eller att det tar lång tid. Under samtliga dialoger återkommer deltagare till elevernas språkkunskaper.

Det finns det en generell problematik med att många elevers språkliga nivå är låg, vilket påverkar förutsättningarna att tillgodogöra sig utbildning. Ibland finns det också ett glapp mellan arbetsgivares krav på anställningsbarhet, det utbildningen ger och den enskilda individens språkkunskaper. I diskussionerna återkommer deltagarna med flera exempel och aspekter på hur yrkesutbildningen fortsatt behöver utvecklas.

Flera deltagare lyfter ett behov av och önskemål om ”förberedande yrkesutbildning”, före gymnasial nivå. I diskussionerna ges även exempel på hur orienteringskurser används för att förbereda eleverna. Några deltagare beskriver också att målgruppen behöver mötas på ett annat sätt, till exempel genom att varva teori med praktik i utbildningen för att motivera eleverna.

Ett annat utvecklingsbehov i sammanhanget är språkstöd, till exempel i form av studiehandledning på modersmål och modersmålsstöd. Yrkespaketet⁵⁵ lyfts också i diskussionerna. En återkommande synpunkt är att de nationella yrkespaketen ofta upplevs som för långa och för omfattande, och därför betonas vikten av att fortsatt kunna utforma lokala och regionala yrkespaket.

Kombinationsutbildningar är fortsatt under utveckling

I diskussionerna återkommer också kombinationsutbildningar, det vill säga yrkesutbildning i kombination med språkutbildning, som fortsatt är under utveckling i kommunerna. Hur dessa anordnas, om till exempel yrkesutbildning och språkutbildning sker integrerat eller parallellt, ser olika ut. Att anordna apl eller språkpraktik inom kombinationsutbildningar i samverkan med arbetsgivare, i synnerhet när eleverna är språksvaga, beskrivs som extra utmanande av flera deltagare. Några deltagare beskriver även svårigheter med att få till bra individuella studieplaner för eleverna i kombinationsutbildningar, speciellt när progressionen hos eleverna ser så olika ut. Kombinationsutbildningar är fortsatt i fokus och Skolverket har pågående uppdrag och projekt kopplade till sådan utbildning.⁵⁶

⁵⁵ Ett yrkespaket är en sammanhållen yrkesutbildning som består av en kombination av nationella kurser i ämnen som är relevanta för ett yrkesområde. Skolverket tar fram nationella yrkespaket som är förslag på innehåll för sammanhållna yrkesutbildningar som motsvarar kompetenskraven på nationell nivå för olika yrkesområden. Kommunerna kan även ta fram och erbjuda egna lokala eller regionala yrkespaket.

⁵⁶ Sedan den 1 december 2020 leder Skolverket det nationella projektet Kombinationsutbildning sfi, som finansieras av Europeiska socialfonden. Projektet har hittills lämnat en delrapport, se Skolverket (2022): *Kartläggning av kombinationsutbildningar – Delrapport inom ESF-projektet Kombinationsutbildning sfi*. Enligt regleringsbrevet för budgetåret 2022 har Skolverket har även ett uppdrag att ge information om och stöd i genomförandet av kombinationsutbildningar inom komvux.

Samverkan med arbetsgivare och branscher är ett viktigt utvecklingsområde

I diskussionerna, både under årets och under tidigare års dialoger, framkommer att samverkan med arbetsgivare och branscher fortsatt är ett både viktigt och utmanande utvecklingsområde. Samarbete med branscher och arbetsgivare är nödvändigt, inte minst för att kunna marknadsföra olika yrkesområden och rekrytera elever till utbildningar inom yrkesområden som har brist på utbildad personal.

Under dialogerna ges beskrivningar av hur kommunerna arbetar med att hitta fungerande forum för samverkan med branscherna och få alla inblandade att se vinster och fördelar med denna samverkan. Flera deltagare ger också exempel på hur vuxenutbildning och bransch inom vissa yrkesområden har gjort en gemensam kraftsamling för att öka intresset för utbildning till arbete inom branschen. Flera deltagare beskriver arbetet med yrkesråd⁵⁷ som centralt samtidigt som det även finns behov av att samverka direkt med arbetsgivare och företag. En stor del av arbetet handlar om att försöka skapa samsyn mellan arbetsgivare och utbildning. Några deltagare beskriver detta arbete på följande sätt:

Vi [inom komvux] måste vara relevanta för branschen. Jag har varit med några år och sett de här råden och det är bra diskussioner som förs. Jag har själv varit ute och träffat företag och det ger ännu mer än bransch- och yrkesråd. Det sker via våra egna direkta kontakter med till exempel småföretag. Deras perspektiv saknas ibland i de här nätverken. De nationella organisationerna delar inte alltid bild med de lokala småföretagen.

Matchning av yrkesutbildning och företag är spännande, företagens kravlista innebär ofta motsvarande ingenjör. Ofta när man pratar med företagen visar det sig att de rör sig i fel utbildningsform. Här har vi ett marknadsföringsproblem av regionalt yrkesvux. Vi slås mot en mur där många har bilden av att efter gymnasiet ska man gå en eftergymnasial utbildning.

När vi nu fått övergripande målet att jobba med kompetensförsörjning, blir det en hubb mellan arbetsmarknads- och näringslivspolitik. En stor del av yrkesutbildningarna sker ute på arbetsplatser och det handlar om att bygga förtroendefulla relationer med näringsliv och arbetsplatser. För att göra det behövs framförhållning och en långsiktighet. Utöver de branschråd man har inom olika kluster så måste man också bygga långsiktiga relationer med företag och organisationer.

Vi behöver vara pedagogiska mot både kommunala förvaltningar och näringslivet. Vi behöver bli bättre på att kommunicera att vi sitter i samma båt, vi måste ta ett gemensamt samhällsansvar.

Ett annat utvecklingsområde som återkommer i diskussionerna är att matcha utbildning och utbud efter arbetsgivares och branschers behov. Det beskrivs som viktigt men samtidigt utmanande, inte minst när det är snabba omställningar i arbetsmarknadens behov. I sammanhanget lyfter ett par deltagare lärlingsutbildning som en möjlighet att skraddarsy en utbildning mot handledare och arbetsplats.

---

⁵⁷ Yrkesråd är ett reglerat begrepp inom regionalt yrkesvux men andra benämningar som till exempel branschråd förekommer. Inom gymnasieskolan används ofta programråd för motsvarande funktion. Yrkesråd kan vara både lokala och regionala.

I flertalet dialoger lyfts även en matchningsproblematik och svårigheter med att få dem som står långt ifrån arbetsmarknaden anställningsbara. Ofta efterfrågas en mer aktiv roll från arbetsgivare och branscher. Under dialogerna ges exempel som att aktivt bidra i yrkesråd och att anordna apl, hitta sökande till utbildningar samt att öppna upp för ”enkla jobb” och språkpraktik.

I diskussionerna är det tydligt att utmaningarna i hög grad hänger ihop med den målgrupp som står långt ifrån arbetsmarknaden. Flera deltagare upplever att det finns ett glapp mellan många branschers krav och matchningen av individer i behov av utbildning. I diskussionerna lyfts också vikten av språkkunskaper och möjligheten att få utveckla dessa på en arbetsplats. Återigen beskrivs betydelsen av och utmaningar med att hitta en samsyn och att lyckas få arbetsgivares delaktighet under utbildningen, till exempel under apl eller språkpraktik.

Detta exemplifieras av deltagare under flera dialoger och några deltagare uttrycker det så här:

Vikten av att få arbetsgivarna med oss, om man inte är beredd att ta emot [elever på apl] kvittar det vad vi gör, vi vet att språket utvecklas när man kommer ut.

[Det är viktigt] att få arbetsgivarna att förstå vilken nivå eleverna har när de har gått olika kurser. Vi skulle behöva ha en bättre dialog med arbetsgivarna kring detta. Vi har flera elever som har gått en hel [yrkes-]utbildning men de har inte godkänt i [kursen] svenska som andraspråk 1 och då får de inga jobb, annat än korta vikariat.

Kompetensförsörjningsfrågan är en av de viktigaste frågorna för regionen men även nationellt. Detta påverkar samverkan i hög grad. [Vi behöver] arbeta tillsammans med näringslivet för att marknadsföra yrkesutbildningar och få upp volymerna. Nivån på svenska språket – önskemålen från företagen är högre än vad eleverna har. [Det behövs] stöd för företagen att ta emot språksvaga.

Efterfrågan på distansutbildning ökar i covid-19-pandemins spår

Generellt är det tydligt att pandemin fortsätter att påverka verksamheterna och en vanlig kommentar under dialogerna är ”Hur tar vi tillvara lärdomarna från pandemin?”. En utmaning som flera deltagare beskriver är att allt fler vill genomföra sin utbildning på distans. Några deltagare beskriver samtidigt att det finns elever som har svårt att klara av den studieformen.

Deltagare ger även exempel på att distansstudier kan vara svåra att kombinera med heltidsarbete och familj, många elever tar på sig för mycket och tvingas hoppa av studierna. Det gör att utveckling av utbildning på distans fortsatt är högst aktuell, till exempel vad gäller kvalitet i undervisningen, hur elever förbereds inför distansstudier och vilket stöd en elev kan få under sina studier. Det lyfts även önskemål om och behov av utbildning och kompetensutveckling för lärare som undervisar på distans inom komvux.⁵⁸

---

⁵⁸ Liknande önskemål har framkommit på tidigare dialoger och Skolverket har under våren 2022 lanserat en webbkurs i modulform om flexibla studieformer och nätbaserat lärande inom komvux.

Deltagare lyfter även svårigheter med att motivera elever till utbildning och att fylla de utbildningsplatser som finns. Några deltagare beskriver det på följande sätt:

Hur ska kunskapsstappet efter corona tas igen, verksamheten får kämpa för att motivera eleverna att vilja fortsätta.

Hur får vi deltagare till våra yrkesutbildningar? Vi kan inte starta vissa eftersom det inte finns deltagare som söker eller de som inte har tillräckliga förkunskaper. En del blir antagna men sedan tackar de nej innan utbildningen startar. Många har fått jobb nu i slutskedet av pandemin.

Elevantalet på vuxenutbildningen, [det] finns stora grupper som vuxenutbildningen inte når. [Det är ett] minskat söktryck, vilket skapar en oro för att behöva minska ned antalet platser när det är brist på arbetskraft. Pandemin, effekterna av denna, [har påverkat] närvaron hos elever och det är svårt att få dem att gå tillbaka till skolan. Pandemin kan ha begränsat tillvaron för elever som tappar motivationen.

Även den återkommande frågan om prövning har tydligt aktualiserats på grund av covid-19-pandemin, och flera deltagare konstaterar att efterfrågan på prövningar har ökat. Deltagare beskriver också svårigheter med att organisera prövningar och att dessa blir mycket kostsamma, samtidigt som den problematik kring prövning som återkommande lyfts under årets och tidigare års dialoger kvarstår.⁵⁹

Skolverket har ett regeringsuppdrag att följa konsekvenserna av pandemin för utbildning inom skolväsendet, och konsekvenserna för komvux har hittills redovisats i flera delrapporter inom ramen för det uppdraget. För ytterligare beskrivningar av pandemins påverkan inom komvux, se dessa redovisningar.⁶⁰

Elevernas studiefinansiering är en återkommande problematik

Elevernas studiefinansiering och studiemedelssystemet har lyfts under många år i de regionala dialogerna och återkommer även under årets dialoger. Problembilden handlar dels om att regelverket för studiemedel ibland påverkar organisation och flexibilitet negativt, dels om att individer riskerar att komma i kläm.

Deltagare lyfter återkommande att komvux på grundläggande nivå är extra problematisk när det gäller elevernas studiefinansiering. Många elever behöver fullt studiemedel för att kunna studera samtidigt som de behöver studera under en längre tidsperiod, och kanske i en långsammare takt, vilket inte alltid fungerar om de samtidigt ska få fullt studiemedel. Detta leder till att elever läser fler kurser än vad de klarar av eller hoppar av, trots att utbildningen inte är fullföljd, för att

---

⁵⁹ I juni tillsatte regeringen en utredning som bland annat ska se över prövningar inom komvux, se dir. 2022:84 *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

⁶⁰ Se till exempel Skolverket (2021): *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – Tema kommunal vuxenutbildning* och Skolverket (2021): *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Komvux*.

veckorna som berättigar till studiemedel är slut. Se även tidigare rapporter från de regionala dialogerna för ytterligare beskrivningar.⁶¹

I diskussionerna lyfter även deltagare de elever som har någon finansiering från Arbetsförmedlingen. En utmaning som beskrivs av några deltagare är att vissa elever har lång väg till anställningsbarhet. Finansieringen går då ofta åt till studier på sfi och räcker sedan inte till att gå vidare.

Statsbidrag och finansieringen av komvux är en återkommande fråga

I de regionala dialogerna lyfter deltagarna återkommande frågor om finansiering av utbildningen, kommunernas ekonomi och statsbidrag. Dialogerna 2022 utgör inget undantag.

De vanligaste synpunkterna och frågorna från deltagare på dialogerna är följande:

- Budgeten för komvux i den egna kommunen är ofta en begränsande faktor, och det finns skillnader mellan olika kommuner i hur stor del av det generella bidraget till kommunerna som kommer vuxenutbildningen till del. Vissa deltagare beskriver de riktade statsbidragen som avgörande för att kunna bedriva verksamhet.
- Ett av de vanligaste återkommande önskemålen från deltagare, både under årets och tidigare dialoger, är bättre framförhållning och långsiktighet i de riktade statsbidragen. Snabba förändringar och korta ställtider utmanar extra mycket. Vikten av långsiktighet i bidragen som harmonierar med kommunernas budgetprocesser lyfts av flera deltagare.
- Ett annat återkommande önskemål är statsbidrag som har en frihetsgrad och kan användas fritt för regionala och/eller lokala behov samtidigt som pengarna är öronmärkta att gå till komvux i kommunerna, det vill säga någon form av sektorsbidrag till komvux.
- Hanteringen och administrationen av de riktade statsbidragen är komplex och kräver både kompetens och resurser från kommunerna.

Utöver detta förekommer även flera detaljfrågor från deltagare till följd av att statsbidragen, i huvudsak bidraget för regionalt yrkesvux, innehåller flera villkor som styr kommunernas organisation och verksamhet.

Statsbidragen inom komvux är ett fortsatt uppmärksammat utvecklingsområde. I juni 2022 tillsatte regeringen en ny utredning som bland annat ska undersöka och vid behov föreslå åtgärder för att åstadkomma mer långsiktighet och förutsägbarhet när det gäller statens finansiering av yrkesutbildning inom komvux.⁶²

---

⁶¹ Se Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, Skolverket (2020): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020* och Skolverket (2019): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*.

⁶² Dir. 2022:84 *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna*.

Referenser

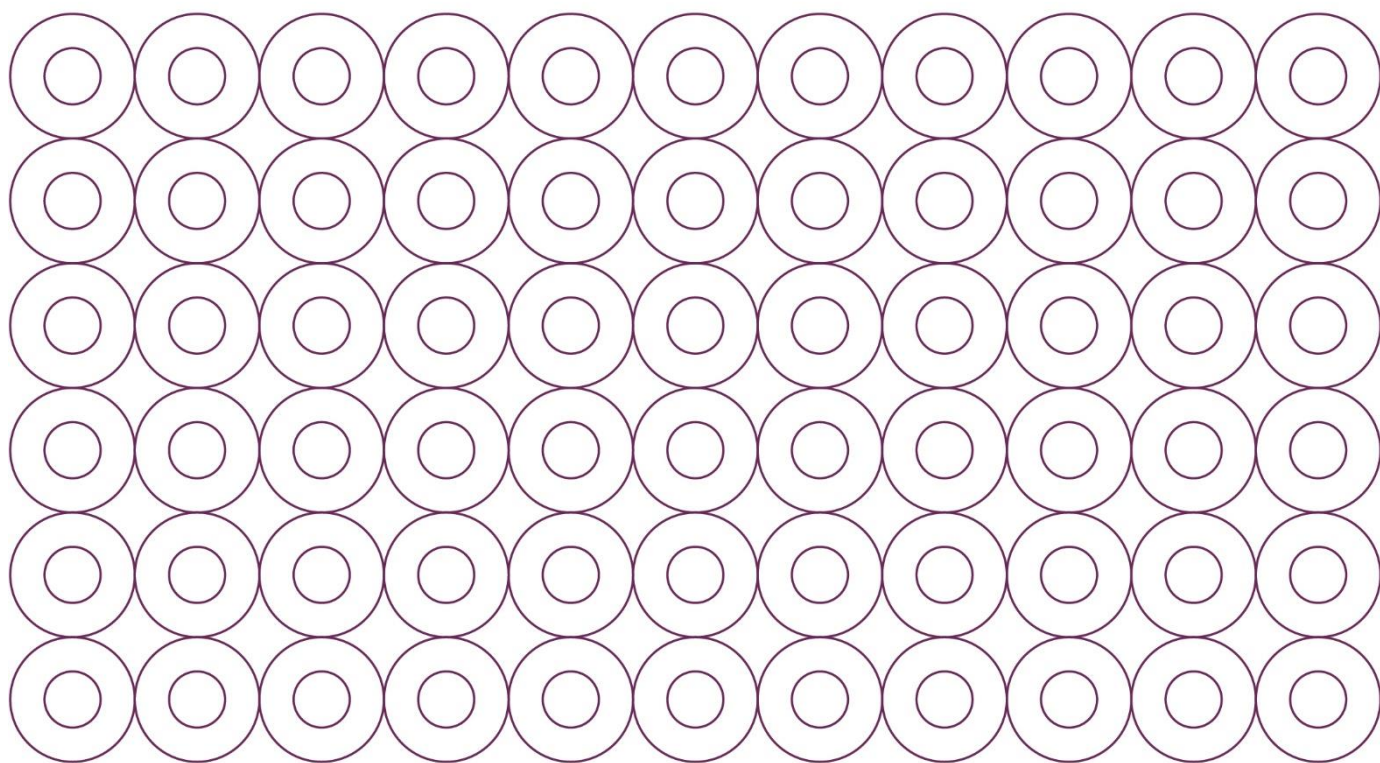
- Arbetsförmedlingen (2021): *Samverkan med kommuner och Delegationen för unga och nyanlända till arbete – Återrapport.*
- Arbetsförmedlingen & Skolverket (2019): *Redovisning av Skolverkets och Arbetsförmedlingens gemensamma uppdrag om insatser för bättre samverkan.*
- Arbetsförmedlingen & Skolverket (2021): *Förbättrat informationsutbyte mellan Arbetsförmedlingen och kommuner för att underlätta övergångar till studier i kommunal vuxenutbildning.*
- Arbetsförmedlingen: *Överenskommelser för samverkan,*
<https://arbetsformedlingen.se/for-kommuner/overenskommelser-for-samverkan> (hämtad 22-08-30).
- Dir. 2022:84 *Långsiktig och behovsanpassad yrkesutbildning för vuxna.*
- Prop. 2019/20:105 *Komvux för stärkt kompetensförsörjning.*
- Prop. 2021/22:36 *Ämnesbetyg – betygen ska bättre spegla elevers kunskaper.*
- Prop. 2021/22:51 *En sammanhållen utbildning för nyanlända som har utbildningsplikt.*
- Prop. 2021/22:123 *Validering för kompetensförsörjning och livslångt lärande.*
- Prop. 2021/22:159 *Dimensionering av gymnasial utbildning för bättre kompetensförsörjning.*
- Prop. 2021/22:162 *Elevhälsa och stärkt utbildning för elever med intellektuell funktionsnedsättning.*
- Prop. 2021/22:176 *Flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden.*
- Regeringen (2021) *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Statens skolverk* (U2022/02474; U2022/02559).
- Regeringen (2021) *Regleringsbrev för budgetåret 2022 avseende Arbetsförmedlingen* (A2021/02394; A2021/02331; A2018/00242 m.fl.).
- Regeringen (2022): *Uppdrag om regionala planeringsunderlag* (U2022/01595; U2022/02828).
- Skolverket (2019): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2019*, dnr. 2018:1476.
- Skolverket (2020): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2020*, dnr. 2019:1435.
- Skolverket (2021): *Sammanställning av regionala dialoger om vuxenutbildning 2021*, dnr. 2020:1219.

- Skolverket (2021): *Kommunal vuxenutbildning som särskild utbildning – Att möta förändringarna inom komvux som särskild utbildning*, dnr. 2020:1581.
- Skolverket (2021): *Komvux som särskild utbildning – Flera hinder på vägen till och under studier*, dnr. 2021:198.
- Skolverket (2021): *Slutredovisning etablering för elever med intellektuell funktionsnedsättning – Informations- och fortbildningsinsatser 2018–2021*, dnr. 2020:805.
- Skolverket (2021): *Sammanhållna yrkesutbildningar – komvux som särskild utbildning på gymnasial nivå*, dnr. 2020:1624.
- Skolverket (2021): *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 3 – Tema kommunal vuxenutbildning*, dnr. 2020:1056.
- Skolverket (2021): *Covid-19-pandemins påverkan på skolväsendet, delredovisning 4 – Komvux*, dnr. 2020:1056.
- Skolverket (2022): *Underlag för planering och dimensionering av utbildning – Redovisning av uppdrag om regionala planeringsunderlag om behov av gymnasial utbildning*, dnr. 2021:501.
- Skolverket (2022): *Kartläggning av kombinationsutbildningar – Delrapport inom ESF-projektet Kombinationsutbildning sfi*, dnr. 2020:1763.
- SOU 2020:66 *Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk*.
- SOU 2022:34 *I mål – vägar vidare för att fler unga ska nå målen med sin gymnasieutbildning*.

Regelverk

- Lag (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.
- Lag (2022:1089) om ändring i skollagen (2010:800).
- Skollagen (2010:800).
- Förordning (2011:1108) om vuxenutbildning.
- Förordning (2015:1047) med instruktion för Statens skolverk.
- Förordning (2016:937) om statsbidrag för regional yrkesinriktad vuxenutbildning.

Skolverket

www.skolverket.se